

Numărul 40.

Oradea-mare 5/8 octombrie 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

(Urmare).

Aceasta descoperire aprinse de odată lumină în mintea mea. De prezent sunt convins, că peșterea ce se află în aceasta stâncă e local căutat de mine. Când a scris Scardon acest document, pəriul curgea pe la poalele ei și cuvintele: „coboară în pəriul ce curge pe sub zidul de cătră resărit al templului“ aveau înțeles esact, de oare ce și acum mai există urme cari dovedesc că pəriul într'adevăr pe acolo a curs. Acum îmi aduc aminte, că și păretele de cătră pəriu al stâncei mi se pare la prima vedere suspect, ca și când ar fi fost cioplit de mână de om.

Bituvantis se sculă și luă din mâna selavului stilul cu care arătase schița de pe tăblița obdusă cu ceară, și atingând cu el capul acestuia zise cu aplomb solemn:

— Hunc hominem liberum esse volo!*... Mâne voiă repetă acestea cuvinte și înaintea magistratului.

Filetus își aplecă cu mulțumire capul înaintea fostului său stăpân. Visul vieții sale se împlinise. Din acest moment nu mai trebuia să se rușineze de poziția sa de selav desconsiderat.

— Patroane! — zise emoționat. — Să nu-ți pară reu de pasul ce l-ai făcut, dacă nu vei afla tesaurul!

— Nu purtă aceasta frică, Filetus! De mult avusem de cuget să te fac om liber. În testamentul meu ți-am dat libertatea bine meritată prin serviciile ce mi le-ai prestat. După moartea mea înse, ai fi ramas fără patron, ai fi fost libertus orcinus. Acum eu îți sunt patron, și ca atare me voiă îngriji să ai celea trebuincioase pentru un trai liniștit.

* Voesc ca acest om să fie liber.

Începă apoi a măsura cu pași agitați lungimea odăii sale.

— Fii liniștit spirite nobil al tarabostosului Mucapor — esclamă cu pathos — că tesaurul tei nu va ajunge în mâni nevrednice! Dacia e sgduită din temelii ca și pe timpul tei! Numai cât Romani n'au eucerit-o ca să o prefacă în ruine, ci ca să o ridice la stare de înflorire, cum nu mai fusese nici odată înainte de ei! Barbarii crunți de acum înse, au fire de lupi, cari nu sugrumă oi să-și potolească foamea, ci se supun instinctului bestial de a afla plăcere în vătări de sânge! Eu nu-s eroi, dar și în mine arde focul iubirei de patrie cu aceleași flăcări, cari îți învăpăiau, pe când erai în viață, sufletul stăpânit de cea mai nobilă patimă! Știu că iubirea ta de patrie de mult ți-a împăcat spiritul cu Romani, caei au rădicat Dacia ta la înflorire. Unde-s acum Dacii tei, pe cari li provocai la răsbunare? ... Noi suntem urmașii acelor viteji, caei în vinele noastre, ale locuitorilor Daciei, curge nobilul vostru sânge! Neinvinsule Mithra, care ești zeul tuturor zeilor, ajută-ne să curățim Dacia de barbari!

Ușa odăii se deschise într'acestea și Bituvantis nu putu să mai continue, caei fiica sa, pe care Bituvantis nici nu o observase, îl prinse de mână.

— Tată — zise ea cu tristețe. — Eu am alergat la tine să-ți comunic vesti imbucurătoare și tu me superi.

— Ce ți-e copila mea? — o întrebă Bituvantis. — Cine supără pe Lucila mea?

— Ênsu-ți tu, tată. De ce ești atât de fanatic? De ce pomenești atâta pe Mithra?

Bituvantis neteđi zimbînd capul frumos al Lucilei.

— Și tu nu ai tot momentul pe buze numele gallileanului restignit? Superu-me eu pentru aceasta pe tine? Zisu-ți-am vre-odată că ești fanatică, saă pusuți-am oare când dificultăți să nu cercetezi adu-

nările creștinilor? Mai că aș fi aplecat a crede, că și acum de la aceste adunări vii?

— Adevărat — răspuse Lucila. — M'am rugat și azi din tot sufletul, ca Dumnezeu să-ți lumineze mintea să poți cunoaște calea cea adevărată și să te lapești de idoli. De ce nu vii odată, tată, cu mine să te convingi câtă fericire sufletească gustăm noi creștinii?

— Religia voastră nu e pentru oameni ca mine. Aceea e bună numai pentru sclavi și oameni mărginiți la minte. Cum me și poți ținea atât de simplu, că aș fi în stare să adoresc un cap de măgar?

— Și tu dai credemânt faimelor reuțicioase? — întrebă Lucila ofensată. — Creștinismul nu e mai mult religie desconsiderată; adevărurile ei sublime au străbătut păturile celea mai nalte ale societății, chiar și în palatul împărătesc avem mai mulți frați și surori, cari cunosc și adorează pe Dumnezeul cel adevărat.

— Lucila! — zise Bituvantis în ton binevoitor. — Eu sunt unul dintre cei mai liberali oameni; despre aceasta ți-am dat celea mai eclatante dovezi când nu te-am oprit să adoptezi naiva religie a creștinilor. Dar ia în considerare, că-ți sunt tată iubitor; și în aceasta calitate te sfătuesc să fii cu mai multă precauțiune; nu arată atâta zel în profesarea credinței tale. Împăratul Aurelian nu persecutează creștinismul, dar cine te poate asigura că n'a recunoaște odată și el în creștinism o sectă contrară intereselor imperiului? În acest cas numai spre binele tău va servi, dacă nu vei fi compromisă. Când se vor începe persecuțiile, vei aduce jertfă zeilor în public și nu ți se va întempla nimica.

— Nici odată! — protestă cu foc Lucila. — Aș suferi celea mai oribile chinuri pentru credința mea cea sfântă. Aș fi cea mai fericită din toată lumea, dacă aș dobândi coroana de martir, pe care n'aș schimbă-o cu a regilor și împăraților!

— Mulțumită Mithrei, că nu trăim pe timpul persecuțiilor de creștinii! — se întoarse Bituvantis către Filetus, care se cufundase din nou în studiarea scriptelor sale. Și apoi cu zimbet dulce se adresă Lucilei:

— Să lăsăm aceste vorbe, Lucilă scumpă. Cu tine nu me prind la dispută, pentru că tu n'ai învățat retorica ca mine. Me tem că vei rămânea învinsă... Spune-mi mai bine ce veste îmbucurătoare mi-ai adus?

Ochii Lucilei lacrimau de bucurie când zise:

— Tată! Aelius trăește.

— Unde e Aelius?... Aici în Sarmiseghetusa?

— De ce nu vine la noi? —

— Aelius e în munți, — răspuse vesel Lucila.

Mirarea și curiozitatea lui Bituvantis dispărură la acest răspuns neașteptat.

— Presupuneri goale, fiica mea, — zise calm cu un gest de dubitare. — Aceasta e mângăerea celor ce nu-s în stare să se despartă de speranță.

— Nu e presupunere, tată, ci realitate, despre al căreia adevăr sunt convinsă pe deplin.

— Din adunările voastre aduceți aceasta veste?

— Da.

— Iată încă un motiv, care me face să nu dau credemânt acestei vesti. Vrajurile creștinilor n'au nici o valoare în ochii oamenilor cu minte sănătoasă.

— Ce cugeți, tată, că creștinii întrebuințază

farmece misterioase ca păgânii cari voesc să descopere lucrurile cele ascunse?

— Ce să cred? Din care izvor ai putut primi aceasta știre, dacă nu din farmece oculte?

— Atunci te înșeli amar, tată! Aelius a scăpat dimpreună cu soru-sa Octavia la munți. La acest adevăr nu începe nici o indoială, căci l-am auzit din gurile a patru oameni, cari nu mințese și cari au vorbit cu el. El încă crede despre noi că am perit în vâlmășaala luptelor de la Apulum, căci de ar ști că trăim, n'ar fi existat putere omenească, care l-ar fi putut reținea să nu vie la noi.

— Ascultă, Lucila, argumentarea mea — îi zise Bituvantis cu aer triumfător — din care vei vedea, că oamenii tei sunt mincinoși. Aceea, așa cred, ți-e cunoscut și ție, că Goții țin Sarmiseghetusa împreșorată de o lună de zile. În acest restimp nime n'a putut intra în capitală, nici eși din ea. Prin urmare oamenii de la cari ai auzit, că Aelius e în munți, trebuie să fie cel puțin de o lună în Sarmiseghetusa. De ce ai așteptat deci până astăzi cu vestea lor îmbucurătoare, de ce nu ți-o spus mai demult?

— Pentru că numai ieri noapte au sosit în Sarmiseghetusa.

— Imposibil! — obiectă Bituvantis. — Dacă au sosit ieri noapte, cum au putut străbate neobservați printre Goții?

— Au venit sub scutul nopții întunecate.

— Cum au intrat în oraș, când acela e încunșgiurat de sentinele? Și cum s'au putut strecură la porțile Sarmiseghetusei, când Goții s'au îngrijit prin focuri mari, ca împregiurimea lor să fie luminată.

— Au intrat în oraș pe un loc secret.

Filetus, care cufundat în studiarea scriptelor sale până atunci nu arătase nici un interes pentru conversația dintre tată și fiică, în acest moment și-a rădicat capul și a devenit atent.

— Nu-mi pot explica de loc acest lucru! — esclamă cu mirare Bituvantis,

— Ți-l voi explica eu — se oferă Lucila. —

Așa cred că ți-e cunoscută și ție acea împregiurare că pe timpul persecuțiilor de creștinii mulți dintre acești nevinovați au scăpat, cu toate că autoritățile publice i-au căutat prin oraș cu cea mai amănunțită minuțiozitate. Pe porțile cetății n'au putut scăpa, căci i-ar fi observat sentinelele. În urmă nemiloșii persecutori au fost nevoiți să se mângăe cu speranța, că în sfârșit totuș vor putea pune mâna pe acei nevinovați, despre cari credeau că au ramas în oraș ascunși de frații lor de credință. Se întreceau în jertje nenumărate ca să-și potolească uricioasa sete de sânge de oameni nevinovați, prin urmare după câteva zile de urmărire cu cei dispăruți nimeni nu-și mai bătea capul. Dar de ar fi scrutat tot orașul, totuș nu s'ar fi găsit, pentru că acela atunci erau în loc sigur, departe de Sarmiseghetusa. Creștinii cunosc un loc secret, pe unde pot părăsi capitala când vreă, fără ca cineva să-i observe. Trecură mulți ani de când nu umblase nimeni pe acest loc, până ieri noapte, când se prezentară la episcopul nostru patru frați din munți ca să ceară preot nou în locul celui ce murise.

— Știi unde e locul acesta? — sări de odată Filetus.

— Știu.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

Tata-moșu.*

Sunt solemn pentru mine clipele de liniște sufletească, în care uitându-mă de miseriile prezentului cutrier cu gândul cărările din trecut ale vieții mele. Câte enigme neînțelese odinioară îmi par din perspectiva zilei de azi lucruri atât de clare și pline de înțeles și iarăși multe lucruri din trecut, pe cari mi se păruse că le înțeleg, azi mi-au devenit enigme. Câți mentori și tovarăși iubiți ai vieții îmi răsar din întunerecul vremilor, de cari moartea numai m'a despărțit, și câți prietini mincinoși, cari m'au părăsit în drum, la nevoie, tocmai când trebuiau să-mi fie mai aproape.

Desfăcând așa firul încurcat al vieții mele trecute și urmărindu-l până aproape de 'ntunerecul urzelii sale, până 'n primii ani de copilărie, — între primile amintiri, cari s'au imprimat în memoria mea pornită să se formeze, un chip blând și drag înțelnes.

Cele mai vechi amintiri mi s'au păstrat ca impresii isolate din etatea de 3—4 ani. Iată-le. Un car încărcat cu mobile, având pe de-asupra câteva scaune cu picioarele în sus, avea să treacă prin poarta de zid a curții noastre! Va trece ori nu?... Unii ziceau că da, alții ziceau că ba. Tata-moșu zicea și el că ba. N'ascultară pe bătrân, ca să descare scaunele de sus. Vizitiul pe-un noroc dete biciu cailor, caii o porniră înainate cu încordare, — rap-rap-rap se auzi și scaunele de sus remaseră fără picioare. — Una. — În fundul curții era o pasere mare, vultur ori ce-o fi fost, nu știu; era legată cu un lanț de un copac și se repezică într'una după bobocii de rațe, după pisicuțele, cari se apropiuau prea tare de ea. Eu nu 'ndrăzniam să mă apropiu de năpraznica lighioană decât numai sub paza bunicului, care me purtă de mână și-i aruncă paserii bucățele de ficat. — Altă amintire preistorică a vieții mele! — În fine încă una!

Aveam o slugă în curte, care era meșter în fluerat. Fie-că tăia lemne, fie-că sta în grajd la vite, — el flueră din gură numai, fără nici o unealtă, cu atâta măiestrie, — încât eu știu că-l admiram. Am cercat să-l imit. Cu neputință. Și plângeam să mă prăpădesc, că eu nu știu flueră. Alergam apoi drept la tata-moșu, îi săriam pe genunchi și cu ochii plini de lacrimi îl solicitam să-mi potrivească el gura, ca să pot flueră ca Ion. O operație, care nici-cum nu voia să succedă! — Ve puteți imagina, cât plâns era apoi pe tema asta! Iată primele elemente răslețe și isolate, cari s'au păstrat din epoca formațiunii conștiinței și a înjghebării memoriei mele.

Aceste trei imagini sunt cele mai vechi, cari s'au imprimat în memoria mea și azi când mi le renoiesc, le întrevăd ca sub un voal alb prin negura de vreme. Îmi pare azi ciudat, cum din impresiile prime ale vieții mele ce mi s'au păstrat până acum, imaginea părinților îmi lipsește cu deseversire, câtă vreme icoana blândă a lui tata-moșu mi s'a ficsat în creeri de-odată și împreună cu acele prime impresii, în chip trainic și nedespărțit.

Un bătrân zdravăn, rumen la față, cu barba căruntă și cu ochii zimbitori, de-o bunătate fără seamăn, imaginea lui mi se arată la scena cu scau-

nele din vârful carului, la amintirea de paserea cea mare din curte și la durerea ce o simțiam pentru inferioritatea mea artistică în măiestria flueratului...

Tata-moșu era protopop și ținea la biserică și la cele sfinte, nu din oficiu, ci din profundă și curată evlavie. Veniau oamenii de pe patru hotarē cu jalbe și necessuri la el. La toți le da câte un sfat bun și nemângăiat nu plecă nimeni din casele lui. Și avea putere rugăciunea lui tata-moșu, de vindecă de boale năpraznice pe cel ce se atingea de patrafrul lui sfânt.

De câte-ori nu se scula bătrânul în toțul nopții, își lua toiagul în mână și molitfelnicul subsuoară și plecă la cutare bolnav; și mergea bucuros, ca omul care știe, că are să facă un bine. Așa era tata-moșu, omul lui Dumnezeu, și pace!

El m'a învățat „Tatăl nostru“ și „Credeul“, cu el mergeam sâmbăta la vecernie, și cu el mergeam duminica de la sfânta liturgie. Tot cu ajutorul lui am învățat primele greutăți ale alfabetului și el m'a învățat cântările de la liturgie și glasurile.

Nu-i vorbă, că și era mândru de mine tata-moșu. Nu era popă, care se abătea pe la Domnu protopop în treburi de ale bisericii, nu era dascăl în tot protopopiatul, căruia să nu fi prezentat tata-moșu pe „nepotu-seu“. Și din pocloanele ce le aduceau oamenii și mai cu seamă muierile, cari aveau vr'o treabă la Domnu protopop, mă alegeam totdeauna și eu cu câte ceva, ba cu o prescură, ba cu 2 oue, ba cu o păreche de puș, ba cu un purceleaș. E-hei, că nu era numai iac'asa, să fii tu nepotul Domnului protopop! Simțeam și eu treaba asta și eram mândru și țineam la tata-moșu mai mult decât la tata și mama.

Și era altfel pe vremurile acele. Casa moșului era ca un han. Oaspeții se pârândaș la noi săptămână de săptămână cu dulumul și cine apucă să vină la noi, nu scăpă cu una cu două. Fișpanul, solgăbirul, vlădica, ghinerarii de la cătane, comisiile diferite, dacă aveau vr'o cale prin satul nostru, apoi trăgeau drept la casele moșului și intrau cu cai și căruță cu tot în curțile lui, unde se ospătau și se veseliau, de-i duceau vestea lui tata-moșu. Iar tata-moșu pe cât de bun și de bucuros era totdeauna, îmi părea cu aceste prilejuri încă odată pe atâta. Par' că-l ved. Le eșia oaspeților în cale, îi stringea la brațe, îi sărută pe frunte și-i conducea în casă, câtă vreme slujnicile alergau la trăsuri și adunau bagajele oaspeților. Trăsurile intrau în șopron, iar caii în grajd. Fân și ovės avea tata-moșu berechet. Cred că și caii străinilor plecau de la el cu cele mai plăcute suveniruri!

Îmi aduc bine aminte de bucuria generală, care înveluia casele și curtea întreagă cu astfel de prilejuri. Voia bună a lui tata-moșu se revărsa asupra tuturor și nu vedea la noi decât veselie, o grabă bucuroasă, o mișcare neastempărată și alergături prin curte, ca la nuntă. Numai printre bițele galițe era spaimă și oroare. Ele plătiau cu viața dragostea de oaspeți a lui tata-moșu.

(Va urmă.)

Sorocovă.

* S'a cetit în adunarea generală de la Sebeșul-săsesc a Societății pentru fond de teatru român.

B I e s t e m u l .

— Tragedie. —

Treî acte în versuri.

(Urmare.)

ROXANDA, în hohote de plâns.

Muma ta, ca mine poate
Plânge fiul ei pierdut,
Ca și tine, fiu-mi poate,
Fugărit e 'n noaptea asta.
Radu-al meu, sërmanul Radu,
Ei! copilul meu iubit,
Poate moare 'n clipa asta,
Poate... poate... poate-î mort!

Izbucnește în hohot groaznic de plâns apoi, se ridică
fără o lacrimă în ochi.

Dar ce staî? O, mergi degrabă
Și te-ascunde-acî 'n odaie.
Ești mai sigur ca ori unde.

STROE.

Vino!

ROXANDA.

Hatde! Amintirea
M'a făcut să uit de grijă...

ALI, intrerupënd-o.

Vreaî să plec...

ROXANDA.

O, nu! remâi!

Tu! să fugi? Dar poți afară
Să fii prins... ucis... o, nu!
Hai ascultă-me, te rog!
Veđi... gândește-te că mama-ți
Roagă poate ca și mine
Pe-un fugar ce vrea să plece.
Ca și mine se gândește
La copilul ei pierdut
Cu speranța că copilu-i
O să scape, dacă dënșă
Va scăpă și pe fugar!
Ce m'aș face eu cu gândul
Că tu pleci, — că 'n tot minutul
Poți să cađi ucis în drum;
Că în clipa morții tale
Mort va fi și Radu-al meu!
Nu-ți cunoșci pe mama, — inse
O iubești în gând, de sigur;
Plângi adesea și te doare
Că nu ai și tu o mamă...
Pentru ea te rog plângënd!
O! în glasul meu ascultă
Ênsuș glasul mamei tale.
Nu plecă... ascultă-mi ruga...
Veđi ce mult și blând te rog!

Ali se lasă înduplecat, merge spre ușa etacului. Ro-
xanda, într'o mișcare inconștientă, se apleacă par' că ar voi.

O așa... ești bun...

ALI.

Ce faci?

ROXANDA.

M'am gândit la Radu-al meu!

Ajunsă 'n pragul ușei, șoptește lui Ali.
Să n'ai grijă... Dormi în pace!

ALI, din prag.

Bună ești de pus pe rană.
Glasul teî un cânt îmi pare.
Mi-ai grăit dușos de mama,
Îmi vin lacrimi... uite: plâng!

ROXANDA, lui Stroe.

Veđi dă drumu la polog.
Pe Ali să-l culci pe patul
Cel din fund, — când vii de-afară
Să nu-l poți zări de loc.

STROE.

Să n'ai grijă.

Ese după Ali.

Scena III.

ROXANDA, apoi LIA; în urmă STROE.

Roxanda cu fruntea în jos, pășind rar merge în sus și 'n
jos prin odaie. Ascultă la o ușă apoi merge de deschide ușa in-
chisă de Stroe. Din când în când duce mâna la inimă în semn
că-i bate tare. Aprinde luminările de la candelabru, apoi se
trânțește în jeț și stă cu capul între mâni.

Pausă.

De-odată se aude un strigăt. E glasul Liei. Roxanda se
scoală imediat și vrea să se retragă spre una din uși. Lia a-
pare, într'un costum sumar, tremurând și îngrozită.

ROXANDA.

Ce e?

LIA.

Mamă!

Se aruncă în brațele Roxandei, par' că ar vrea să se ac-
cundă.

ROXANDA.

Dar ce este? tremuri?

LIA.

Ah!

Am văđut... o!

ROXANDA.

Ce-ai văđut?

LIA, în prada celei mai mari emoții.
Groaznic! Vai! nici nu-ți inchipui!
M'am întins puțin pe pat,
De odată 'n față-mi, cerul
Ca de sânge s'arătat.
Dintr'un pom sbură spre mine,
Speriat, un porumbiel,
Și voiă să se ascundă,
Tremură ca vai de el.
El pe mână-mi se așează,
Eu îl mângâi, dar el plânge
Și la sinul meu se strînge.
Tatăl meu îmi strig' atunci:
„Tu, — omoară-l!” și cumplit
Vine-asupra-i c'un cuțit.
Îi dau drumu, — cu nădejdea
C'o să sboare iar în pom,
Său mai sus, — dar porumbielul
S'a schimbat de-odată 'n om!

ROXANDA.

Ei, și-atunci?

LIA, în timp ce Stroe intră și se apropie de ele.

Sosește Tudor,

Îa cuțitul să omoare,

A'm i c e l e. (Tablôu de Mackart.)

Ochii lui erau în flăcări,
Fața lui îngrozitoare.
Trece-un val de sânge-asupra,
Spală tot... ea prin minune
Ved o groapă și-un sieriū,
Și un glas pierdut me chiamă
În mormânt pe loc să viu!

ROXANDA, căutând s'o liniștească.

Lio!

LIA, din ce în ce mai îngrozită.

Și... se 'ntind de-odată
Niște brațe înspre mine,
Vrea să fug, dar e zădarnic,
Eū me simt încătușată;
Strig... me zbat... fiori de ghiață
Simt în inima-mi intrând,
Mușc, me lupt din nou, și iată
M'am trezit aci țipând.

ROXANDA.

Groznic.

STROE.

Uită visul! Uită-l!

Ceasul reū nu prevestește
Nici odată când sosește.
Dac' ar fi să-și facă omul
Sânge reū la toată grija,
La tot visul care-i vine, —
Ori și cât ar fi de tinăr
Ar părea bătrân ca mine!

LIA.

Dulce, bună-i mângăerea,
Dar nu spune adevărul.

ROXANDA.

Lio dragă, aide mamă,
Nu te teme... nu-i nimic!
Sunt mai multe vise rele,
De cum sunt pe ceruri stele,
Cine crede azi în ele!
Aide maică, fi cuminte,
Ai eu mine să te culci.
O să-ți spun un vîers de leagăn
Și-o să-ți cânt cuvinte dulci.

Conduce încet pe Lia, spre camera ei de dormit. Din prag Roxanda șoptește lui Stroe.

Stroe, tu să stai de strajă;
Să me strigi de e nevoie.

Roxanda închide ușa după ea.

Scena IV.

STROE, singur.

S'a sfârșit! Se pare buhna
A cântat un cânt de moarte!

Subliniază fiecare cuvânt.

„Val de sânge!... și mormântul
Care chiamă 'n el pe Lia!”
Stroe! reū e visul ăsta!
Da, e reū de tot, — azi buhna
A cântat cu glas de moarte!
Nici nu caut să mai cuget
Visul reū să-l talmăcesc,
Me 'ngrozește deslegarea
Și mi-e frică să privesc!

Ducând mâna în p̄r.

Plete albe: zile negre,
Viață plină de furtună...
Plete albe! Mult mai bine
Înghetam de mic în fașe,
Mult mai bine n'aș fi fost!...

Merge spre fund. De odată se oprește și ascultă.

Lupii vin! să staū de pândă!

Se ascunde în fund, după perdelele cari cad până jos.

Scena V.

STROE, ascuns. JANI, TUDOR.

JANI.

Spuī?

TUDOR.

Atât să știi: O slugă
A vedut intrând pe ture.
E ascuns în casă...

JANI, indiferent.

Poate!

Ei și-apoi?...

TUDOR.

Apoi... Vedi singur
Arată spre panoplic.
Sunt destule arme colo.
Vrei un paloș? Vrei pistoale?

JANI.

Bine, bine! Dar apoi?

TUDOR.

N'am vorbit? cătam prin casă,
Și tătem bucăți pe ture.

JANI.

Și-asta-i bună... dar apoi?...

Tudor stă mirat.

Înțelegi: grăiesc de Lia!
Tot vorbiți, mi o dați într'una;
Ba așa, ba altfel mâne,
Și eū ori și ce aș face
Tot departe sunt de fată.
Lucru-acesta nu-l îngădui
Și il iaū drept umilire.

TUDOR.

Dar te-asigur...

(Va urmă.)

Ludovic Dauș.

Cugetări.

Numim armonie socială sbârnaitul apăsătorilor
și plângerile apăsătorilor. *

Dacă n'ai în tine pic de armonie, găsești mu-
sică în zuruitul ferelor și în bubuitul tunului. *

Morala spusă prin graiū jicnește urechea as-
cultătorului. *

Pentru spiritele ușoare durerile altora sunt mo-
tive de ris.

Cornelia Emilian.

De la „Păduri“.

- Comitatul Hunedoara. —

7. La mort.

- Zăcoane. —

În timpul petrecut la „Păduri“ mi s'a dat să ved
și o înmormântare.

Așternutul mortului după obicei eră făcut pe
o laviță într'un colț al odăii, din „procoiți“ slabe de
lână. La cap perinută în trei cornuri umplută cu
fân și pe deasupra pânză albă de casă.

Mortul după etate e îmbrăcat în vestmintele
sale de serbători. Flăcăii și fetele mari sunt gătiți
ca de nuntă.

Seara e priveghie. Nu s'a înserat bine și flăcăi
și fete mari dornici de jocuri și glume se adună.
Doue sunt jocurile lor, ce merită puțină atențiune.

„Sărutarea de la ușe“ e joc social pentru tine-
rimea de ambe sexele. Un flăcău împletește „mija“
din pânză și stă în mijlocul căsii gata de a lovii.
Un fiotor străjuește la țitina ușii. Cel cu „mija“ il
întreabă: — Măi, ce-mi stai la ușe? — Aștept să-mi
trimiți pe cutare fată ori nevastă! — Cea agrăită
trebuie să fie sprintenă ca prisnelul să ajungă de
grabă la ușe, altcum o petrece mija cam aspru.

Cel cu mija întreabă de nou: — Ți place?

Dacă nu-i place, poftese să-i meargă altă fată.
La cas că-i place, o sărută odată, prin ce el scapă
din străjuire și rămâne în loc fata, care la rëndul ei
chiamă la ușe pe cel mai drag dintre ficiori. Și asă-ți
ține jocul ceasuri întregi.

Al doilea joc se numește „Horjan“ și e numai
al bărbaților. Se înșiră în cerc pe laviți și în mij-
locul cercului stă unul, ținta tuturor, pe care il lo-
vesc cu mija ce trece pe la spate din mână în mână.
Cel din mijloc cearcă să prindă mija și de reușește,
el scapă și locul il ocupă cel ce a scăpat mija din
mâni.

Peste zi vin bocitoarele să se cânte după mort.
Odată dimineața la resăritul soarelui; a doua oară
la amiază și a treia oară înainte de asfințitul soare-
lui. De s'a nimerit mai multe de odată, bocitoa-
rele se prind rënd de după grumaz și cântă în cor,
cam asă:

Draga mea lume frumoasă,
Remânere-ai sănătoasă;
Pe minii neaua nu m'o ninge,
Nici roaua nu m'o atinge;
Nici ploaia nu m'o ploia,
Nici bruma nu m'o brumă,
Nici vântu nu m'o bate,
Nici soare nu m'o arde,
Nici nu mai fac la păcate!

(Baba Maria Ciorogar. Mincelu-mic.)

Fetele se cântă după mame:

Ia-ți măicuță ziua bună,
De la soare de la lună;
De la fir de tămăiță,
De la oameni din uliță;
De la fir de busutoc,
De la neamuri, de la joc.

(Nevasta Domnica Balint. Mincelu-mic.)

Mamele bocesc pe fiii lor:

Dragu meu fiuțu meu,
Reu ți-e ție dragă reu,
Aseară-ai dormit cu mine,

De seară ce-o fi cu tine?
De sear' unde-i inseră
Și la cine ți-i culcă,
Mai ai neam pe cineva?
Ia dă Doamne cheile,
Ca să descui gropile,
Să ved uni s'o aședă,
Are neam pe cineva?
Dragu meu fiuțu meu,
Rupe dragă de-mi grăește,
Cu măicuță-ta vorbește!
— Io măicuță ți-as grăi,
Da eu nu mai pot vorbi,
Că pe buzutele mele
S'or făcut țari lăcățele,
Nu mai pot vorbi eu ele;
Și maico pe ochii mei
S'or făcut pânjinei,
Nu mai ved lumea cu ei;
Prapore mare cernit,
Tu la noi de ce-ai venit,
C'al meu fiu nu te-o poftit!

(Nevasta Domnica Balint. Mincelu-mic.)

Coșciugul se numește „casa mortului“ ori „co-
pârșeu“ și e ladă de fag cu coperiș plan ca toate
lădile. În copârșeu se pune fân, apoi rug, fuior de
vară, fier ș, a. În sinul mortului doue oue, iar în
mâna dreaptă un crițar, „obolul“ Evreilor și al Ro-
manilor vechi. Coperișul coșciugului se prinde numai
cu trei cue: unul la cap, altul la picioare și al trei-
lea la o parte.

Din minutul când omul a murit, se inchide
bine mița, cățelul, și găinele ca să nu se vire cumva
sub mort să se strice și să se facă strigoii.

Bărbații, cari fac groapa, crucea și „casa mor-
tului“ sunt ori trei, ori cinci (număr fără soț) și se
numesc peste tot „gropași“. Ziua dintei se chiamă
gropași la casa mortului unde li se dă de mâncare
și de beut, apoi s'apucă cei mai pricepuți să facă
crucea din lemn de fag. Crucea bărbaților e făcută
deplin; crucea femeilor înse e un stêlp cu pălărie
în vîrf, pe care semnul crucii se face deselinit cu
negreală. Crucea de sus până jos se împodobește cu
flori și frunză verde.

Groapa se începe în ziua îngropăciunii când
soarele s'a ridicat de-a binele pe cer. Nu-i bine să
stea groapa goală peste noapte, căci duhul reu își
face sălaş în ea.

La scoaterea mortului din casă, inaintea pra-
gului se pune oala de scaldă, ca cel ce iase mai în-
tăi din casă s'o spargă cu picioarele.

În curte, până când se prohodește mortul, e
obicei să se așede pe „copârșeu“ toate hațele
mortului, cari se dau de pomană. Gazda cu mortul
ia hațele rënd pe rënd și la fiecare aprinde o lu-
miniță de ceară turtită de un colăcuț și sărutând
colăcuțul il dă peste mort cui vrea; iar cel ce le
primește sărută colăcuțul zicând: „Să fie pomană!“
Cea dintăi pomană e o găină și un colac, cari nu
se dau peste mort, ci pe la piciorole lui. Uneori se
dau de pomană și oi, viței ș. a. dar ele se dau mai
târziu. Peste mort se face numai promisiune. După
iertăciunii e obicei ca cantorul să cânte ceva „vers
la morți“. Dau aci unul din bătrâni după cum l-am
afat într'un manuscris vechi al repausatului paroc
gr. or. Popovici din Mincelu-mare.

Mult amăgitoare lume,
Câte ai, sunt toate glume,
Și visuri prisositoare,
Ca negura trecătoare;
Tu, a noastră zămislire,

Mijlocești la dreapta fire;
 Ne dai măicelor în brațe,
 Să ne crească spre viață,
 Și nici nu ne nașcem bine,
 Val și necasuri ne vine,
 Inotăm fără 'nctare,
 Ca un vânător pe mare;
 Cu cât vârsta ne mai crește,
 Grija încă se mărește,
 Ne trudim și asudăm,
 Ca mult să ne adunăm;
 Să trăim multă viață,
 Dintr'ensele cu dulceață;
 Iară moartea cea tirană,
 Cu firea ei cea vicleană,
 Ride de a noastră trudă,
 Și de sudoarea cea multă;
 Tocmai atunci când gândim,
 Că mai fericiți trăim,
 Secerea cea ascuțită,
 Spre acea treabă gălăită,
 Cu prilej o învertește,
 De viața ne lipsește,
 Și după multă nevoie,
 Ne trimite înapoi,
 În pământul ticălos,
 De unde e omul scos,
 Și zidit de Dzeu.
 După însuș chipul se;
 Pe toți pe rând ne adună,
 La acel loc dimpreună,
 Pe unii la tinerete,
 Pe alții la bătrânețe;
 Moartea 'n lume e mai mare,
 Și pretin pe nime n'are;
 De bătrâni nu i rușine,
 La cei tineri încă vine;
 Nu i frică de 'mperați,
 Cu ostași încungiurați;
 Nu se teme de voinici,
 Nu i milă de prunci mici;
 Moartea toate stăpânește
 Și peste toate domnește;
 Toate pier se mistuiesc,
 Și nu se mai pomenesc;
 Reman cele adunate,
 Prin ostenele crutate;
 Lasă bunuri omenești,
 Care sânt numai povești;
 Abia duce în pământ
 Cu sine puțin vestmânt,
 Cu care se învește,
 Când de toți se despărtește,
 Și se dă spre putregiune,
 Spre veșnică 'ngropaciune.

Pe drum spre cimiter bocitoarele se cântă. În car de asupra pe copârșeu șed doi ênși dintre neamurile apropiate ale mortului. O femeie în vârstă, duce o oală cu apă proaspătă și cu o lingură nouă de lemn, varsă nițică apă celor ce cer — ca să-și spele mâinile „să nu amortească“. La groapă după ce s'a tras pământul, gropășii țin toți mâinile căuc unul de-asupra celuilalt și muerea le toarnă apa ce a mai ramas și apa trece din mână în mână și toți se spală peste mormânt. Gropașul, care a început groapa primește o lingură nouă de lemn, un colac mare împletit „în trei vițe“ și un cot de pânză. Ceialalți gropăși capătă numai colac mare.

Pădurenii spun, că mortul în calea sa spre cimitir vede pe toți ceialalți morți și că sufletul tuturor mortilor se fac paseri și stau tupilate în crengile pomilor de la cruce și fiecare se întreabă „oare sânt ai mei cei vii, cari vin în pragadie? Mortul intrând le spune: — „Ba-s ai mei!“

E obicei să se prindă „frați-surori“ jurați. De obicei ficioarii și fetele. Ia un colac peste care pun o crenguță de prun și stând unul de-o parte a mor-

mântului, altul de cealaltă, trag să rupă colacul și crenguța. Și se sărută de 3 ori. Ei de aci 'ncolo sânt „frați-surori“ ca și de sânge. Nici nu se pot lua în căsătorie. Acela dintre frați la care a ramas partea cea mai mare din colac, spun că va avea viață mai lungă.

Pentru sufletul mortului se dau patru pomeni. Una îndată după înmormântare, prin care gazda îi impacă pe toți, cari i-au stat într'ajutor cu ceva la îngropaciune. Aci, pe lângă mâncare și băutură, fiecare capătă și o lumină de ceară turtită de un colăcel.

A doua pomană se dă la șase săptămâni, când fiecare capătă și o oală nouă de pământ și colac cu lumină.

A treia la jumătatea anului. Atunci se dau blide noue.

Cea din urmă pomană inchide anul. Acum se împărțesc ulcioare noue. Toate acestea din credința că mortului îi trebuiesc pe cealaltă lume.

Ca mortul să aibă și apă pe cealaltă lume, e obicei să „i se care isvor“. O fată curată de gânduri rele cară apă de la fântână cu ciubêrul la cinei căși anumite timp de opt zile. Căratul apei începe sâmbătă. Dumineca fiind „zi alduită (binecuvântată)“ se cară numai un ciubêr pentru ca să nu se rupă rëndul. Cele din urmă trei ciubere nu se duc la case, ci se varsă pe iarbă lângă fântână, căci „apa merge pe iarbă până la isvorul mortului“. Plata fetii, care cară isvorul, sânt șase libre, ciubăru nou și un ștergar.

Emil V. Degan.

Doine și hore populare din Banat.

(Auzite de la N. Ursu din Chișoda.)

Nu fii bade supêrat,
 Pentru că eu te-am lăsat,
 Te-am lăsat acum d'o lună,
 Să-ți capeți alta mai bună;
 De-o lună și doue,
 Să-ți capeți draguță nouă.

Măi bădiță du-te-acum,
 Te-asteaptă urita 'n drum,
 Tot cu vin roșu 'nduleit,
 Și cu purcelașul fript;
 Tot cu vin și cu holercă,
 Adusă de la patică.
 Du-te bade, du-te zeu,
 Nu crede că-ți dau și eu,
 Că eu nu sânt invetată,
 Ca să-mi țin draguț cu plată.

Iubește-me bade tu,
 Ori me lasă la altu;
 Nu me iubești nici me lași,
 Far' numai necaz imi faci.

Tucu-te nană lăsată,
 Tare ne-am iubit odată,
 Și șcii nană cum vorbiam,
 Amendoi când ne jucam,
 Cât în lume viu me șcii,
 Altul nu-ți va trebui,
 Și noi care ne-am lăsat,
 Să se uște ca frunza,
 Ca frunza ciresului,
 În postu Săn-Petrului.

Nicolau Firu
 invetător.

O serată română în Budapesta.

Di Zaharie Bârsan, primul bursier al Societății pentru fond de teatru român, în mergerea sa la Berlin, spre a-și completa studiile, s'a oprit și în Budapesta, unde la rugarea unor prieteni a debutat într'o serată artistică literară aranjată de tinerimea română la 8 l. c. în sala mare a unui otel de frunte.

Serata, a cărei programă o publicăm în numărul trecut, a reușit escelent. Di Z. Bârsan a declamat cu mare succes „Satira III” de Eminescu și „Ucigașul fără voie” de Alecsandrescu, a predat admirabil piesa-i de forță „Greva ferarilor” de Coppeé. Di A. Russu a încântat auditorul cu arcușul seü cântând niște doine delicioase. Iar di Octavian Goga a făcut o conferență frumoasă despre poeziile lui Z. Bârsan publicate în curënd într'un volum intitulat „Visuri de noroc”.

Succesul artistic-moral n'a lăsat nimic de dorit; cu atât mai rea impresiune a făcut lipsa coloniei române din Budapesta. Tot auditorul, vr'o 50 - 60 de ênsi, se compunea aproape numai din tinerime, căci din numeroasa colonie nu se presintară decât 3 ênsi și anume dñii dr. I. Siegescu, I. Onciu sen. cu doamna și I. Onciu jr.

Atâta nepăsare, când în mijlocul lumii străine se ofere un prilej de desfătare artistică românească, este un simptom foarte trist.

După serata artistică atât de bine reușită, cei de față s'aũ întrunit la o masă comună, unde aũ serbat cu mare veselie succesul obținut.

Di A. Russu ș-a luat de nou în mână violina și cu arcușul seü a dat sbor unor doine fermecătoare.

S'aũ pronunțat și toasturi entusiaste de dñii dr. Siegescu, Lupas, Goga și Birăuț.

În aceste clipe de avânt și de entusiasm pentru măreața idee a teatrului național, s'aũ simțit îndemnați cu toții a trimite președintelui Societății pentru fond de teatru român, următoarea depeșă telegrafică :

Dluă Iosif Vulcan

Oradea-mare.

Din prilejul seratei artistice-literare, aranjate cu concursul vrednicului bursier al Societății de teatru român, felicităm comitetul că a aflat un Bârsan.

Tinerimea română din Budapesta.

La aceasta depeșă, președintele Iosif Vulcan a răspuns prin următoarele rënduri :

Dluă Octavian Goga,

stud. filos. Budapesta.

Stimate domnule,

Tinerimea română din Budapesta, sub impresiunea seratei artistice-literare ce s'a aranjat la 8

l. c., cu concursul primului bursier al Societății pentru fond de teatru român, a trimis erî comitetului acestei Societăți, la adresa subsēmnatului, o depeșă de felicitare.

Ca pe unul care ați luat parte activă la aceasta serată, ve rog să împărtășiți tinerimei noastre mulțumita mea în numele comitetului Societății, pentru aceasta atențiune delicată.

Fericiți d'a vedea tinerimea noastră însuflețindu-se pentru idealul stăruințelor Societății, ni se întărește credința să putem atinge cât mai curënd mărețul scop ce urmărim.

Din rëndurile tinerimei noastre din Budapesta a izbucnit înainte cu 34 de ani dorul de a înființa un teatru național; tot din cercurile acelea ne vine acum un salut călduros.

De atunci și pân' acuma o generație idealistă a muncit pentru adunarea fondului, pentru ca o altă generație, tinerimea de astăzi, să poată beneficia de roadele muncii din trecut.

Avem dar tot dreptul să ne așteptăm la concursul tinerimei. Tribună liberă ve așteaptă în toate adunările noastre generale. Veniți toți cei ce aveți d'a spune ceva în marea operă ai cărei pioneri sũntem.

Ve salut pe toți cu dragoste frățească.

Iosif Vulcan.

Oradea-mare 10 oct. n. 1903.

*****
Societatea pentru fond de teatru român.

Dare de seamă și mulțumită publică.

Cu ocasiunea adunării generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ținută la 15 și 16 august v. an. c. în Sebeșul-săsesc, de la festivitățile aranjate aũ incurs :

a, De la concert-teatru, 686 coroane; *b*, de la petrecerea cu joc, 384 cor.; *c*, suprasolviri la concert-teatru de la : Dr. Iuliu Maniu, avocat Blaj, 6 cor.; Nicolae B. Opincariu, Orăștie, 5 cor.; Fulea, contabil la banca gen., București, 2 cor.; Valeriu Milea, notar, Tilișca, 2 cor.; dr. Petru Vaida, cand. adv., 1 cor.; George Șeulean, notar, Pianul-sup., 2 cor.; Dimitrie Munthiu, notar, Reci, 2 cor.; *d*, institutul de credit și economii „Sebeșana” a pus la dispozițiunea comitetului pentru acoperirea speselor, 300 cor.; suma 1390 cor.; speșele aũ fost 797.27 cor.; a rezultat venit curat 592.73 cor., care s'a dat fondului pentru teatru.

Cu ocasiunea adunării susamintite s'aũ incasat pentru fondul Societății tacșe :

a, de la membri fondatori 600 cor.; *b*, de la membri pe viață 300 cor.; *c*, de la membri ordinari 440 cor.; *d*, de la membri ajutatori 131.40 cor.; suma 1471.40 coroane, la cari adăugându-se și venitul curat de la festivitățile în sumă de 592.73 cor., s'a augmentat fondul Societății pentru crearea de teatru cu suma de 2064.13 cor.

Cu ocasiunea aceasta totodată ne implinim o plăcută datorință, când aducem sinceră și frățească mulțumită tuturor, cari aũ contribuit cu ajutorul moral sau material, încât adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român ținută în orașul nostru a avut rezultat deplin.

În special aducem mulțămită on. institut de credit și economii „Sebeșana“ pentru ajutorul de 300 cor. și susnumiților suprasolvenți.

(On. redacțiunii ale celorlalte ziare române sînt rugate a reproduce aceasta dare de seamă.)

Sebeșul săsesc, în 11 sept. 1903.

Sergiu Medean
president.

I. Oneseu
cassar.

George Tătar
notar.

LITERATURĂ.

Un nou volum de Sorcova. Cunoscutul și bine apreciatul nostru scriitor, care se ascunde sub pseudonimul „Sorcova“, a scos la lumină zilele trecute la Brașov un nou volum de schițe și foițe, cum îi zice: a doua serie din „Clipele de repaos“. Volumul acesta conține nouă bucăți, toate cu subiectele scoase din mediul nostru social. În ele autorul prezintă niște observațiuni asupra vieții noastre publice și sociale, combatînd cu arma umorului unele din defectele cari bat la ochi. Critica ce face e plăcută, căci ne stîrnește surisul. Gustul bun, cumpeneala judecății, umorul sănătos și limba bună românească, calități principale ale autorului, în volumul acesta se afirmă și mai pregnant. De aceea credem că publicul care a primit cu căldură volumul prim, va întîmpina cu aceeași căldură și acesta. De vîndare la dl Virgil Onițiu, director gimnasial în Brașov. Prețul 1 coroană 60 bani; pentru România 2 lei.

„Călimdarul Poporului“ pe 1904, este primul călimdar care a apărut pentru anul viitor. Cuprinsul, de și mai puțin bogat decât în anii trecuți, este destul de interesant. Ceea ce n'am înțeles nici an, nici acuma, este clasificarea societăților noastre culturale. Se știe de comun, că Societatea pentru fond de teatru român urmează îndată după Asociațiune, căci urmărește un scop cultural general. Și totuși în călimdarul acesta ea se pune tot în locul al 4-lea, după asociațiunile din Arad și din Maramureș, cari au o menire locală. Atîta în ceea ce privește clasificarea. Mai constatăm și două informațiuni greșite despre aceasta Societate și anume: se zice că ea s'a înființat la 1868, cîta vreme Iosif Vulcan numai în 1869 a scris apelul pentru înființarea teatrului național și Societatea s'a constituit numai la 1870. Se mai spune că fondul societății se urea la 280.000 coroane; dar se știe că în adunarea din Sebeșul-săsesc cassarul Societății a raportat că fondul a atins suma de 331.309 coroane și 47 bani. — Călimdarul acesta costă, ca pîn' acuma 40 de bani. Se poate comandă la tipografia Iosif Mareschall în Sibiu.

Congresul științific din București, despre a cărui deschidere am vorbit în nr. trecut, a reușit escelent și face multă onoare dlui dr. C. I. Istrati, care a stat în fruntea aranjamentului. S'au ținut o mulțime de conferențe valoroase, dintre cari cea mai importantă a fost a dlui P. Poni despre compoziția petrolului românesc, pentru care a fost călduros felicitat. A luat cuvîntul și profesorul Duparc din Geneva făcînd o comunicare despre diferitele cheștiuni geologice, ce dimpreună cu alți profesori, printre cari și românul Mrazac, au descursat în Urali. La încheiere, membrii congresului s'au întrunit în secțiuni unite, în sala senatului, sub președinția dlui profesor dr. Istrati. Cu aceasta ocaziune s'a ales

biuroul viitorului congres; ca loc de întrunire pentru anul viitor se proclamă Constanța, pentru 1905 Craiova. Apoi dl dr. Istrati mulțămind guvernului și tuturor pentru sprijinul dat, închide congresul.

Premiul Alesandru Ioan Cuza, de 6.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 a Academiei Române celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: Cari sînt regiunile țerii cari ar putea fi irigate, avîndu-se în vedere rentabilitatea capitalului întrebuintat, și care ar fi sistemul de irigațiune pentru fiecare regiune. Să se facă pe aceste baze un studiu amănunțit pentru o regiune de o suprafață de 5000—10.000 hectare. (Decis. 23 martie 1901). Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este pînă la 1 septembrie 1905.

„Călimdarul Poporului Român“ pe 1904, editat de tipografia ziarului „Poporul Român“ din Buda-pesta, se presintă în condiții foarte recomandabile. Atît ca text, cît și ca ilustrații, e foarte bogat. Textul este mai tot original și scris anume pentru acest călimdar. Ilustrațiunile multe asemenea mai toate sînt proprii ale călimdarului. Merită să fie răspîndit în poporul nostru. Prețul 40 fileri.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

De la Teatrul Național din București. Stagiunea s'a deschis cu „Despot-vodă“ de V. Alecsandri. Lume multă, deschidîndu-se tot atunci și congresul științific. A doua reprezentație s'a dat cu „Onoarea“ de Sudermann, cu sala goală. A treia — seară s'a jucat iarăși „Despot-vodă“, fiind sala și mai goală decât în a doua seară.

O artistă româncă la opera din Petersburg. „Voința Națională“ scrie că la opera imperială din Petersburg din teatrul Marie, care are una din cele mai escelente orchestre din lume și artiști de operă de prima forță, debutează și dna Valentina I. Cuza româncă de origine din Tecuci. Acum vr'o 18—19 ani, însoțită de mamă-sa, dna V. Cuza s'a stabilit la St. Petersburg în condițiuni modeste și s'a inseris la clasa de canto a conservatorului din capitala Rusiei, frecventînd cursurile stăruitor, făcînd admirațiunea tuturor. Îndată după terminarea cu mult succes a acestor grele studii musicale, mulțumită vocii sale de escelentă prima-donă, Valentina Cuza a fost angajată la teatrul imperial „Marie“. De și încă prea tineră, ea cîntă totuși roluri destul de importante, grație frumosului nume, ce-și crease prin o stăruință lăudabilă și o achitare conștiințioasă. De atunci dna Cuza e mereu reangajată la teatrul acesta de operă. Gajurile i-au fost mereu mărite la fiecare reînnoire de contract și astăzi ele depășesc suma de 40.000 lei pe fiecare an. Înaltă, brună, foarte plăcută la fisic, plină de viață, cu un temperament admirabil în jocul de scenă, purtînd elegant toaletele și mai ales costumele istorice, dna Valentina Cuza e una dintre artistele favorite ale publicului petersburgian. Rolurile, ce ia asupra-si, le studiază în amănunte și le redă în perfectă cunoștință, atît ca musică cît și ca joc de scenă. Fără a-și forța cătuș de puțin vocea, dna Cuza poate emite ușor notele cele mai înalte pentru cea forte prima-donă, și cînd publicul încîntat de glasul-i și felul-i de a juca o roagă insistent prin furtune de aplause să

repete părțile ce-î plac mai mult, dna Valentina Cuza execută de nou, cu acelaș timbru, cu aceeaș putere de voce, cu aceeaș ușurință și cu acelaș sentiment. E o plăcere să se vadă, cum publicul se entusiasmează și cum o aplaudă la nesfârșit. Sînt numeroase persoane, cari nu lipsesc de la operele în cari dna Cuza are vr'un rol. Ea cîntă în italieneșce și ruseșce, (libretele operelor germane și franceze fiind traduse în limba rusă) și escelează în operele ruse de: Glinka, Tochaikovsky, Serov, Rimsky-Korsakow, Ivanow, Rubinstein, Dubrovin, etc. îi plac de asemeni operele lui Wagner, Verdi, Massenet, Leoncavallo, Saint-Saëns, Mascagni, etc. etc., din cari face creațiuni neîntrecute. Este regretabil, încheie ziarul numit, că dna Cuza n'a putut veni până acum la noi în țară spre a da publicului bucureșcean o serie de reprezentațiuni de operă sau concerte. De sigur, că societatea noastră nu ar regretă de fel, ascultând pe una din compatrioatele, care ne face onoare în capitala Nordului și care până azi nu-î este cunoscută mai de loc. Să nădăjduim că dorința aceasta se va realiză într'un viitor apropiat și că astfel numele și valoarea artistică a dnei Valentina I. Cuza vor deveni cunoscute și în patrie tot așa ca și la St.-Petersburg.

Concert în Sibiiu. Reuniunea sodalilor români din Sibiiu aranjează sîmbătă la 17 octombrie n. în sala din „Unicum“ un concert cu binevoitorul concurs al dsoarelor Olivia Bardosy și Anița Onițiu. Corurile se dirigează de dl Candid Popa, învățător la școala de aplicație de pe lângă seminariul Andreian. Program: „Uniți în cuget și 'n simțiri, Cîntăm cîntări de înfrățiri“. 1. „S'a dus cucul“, cor mixt de D. G. Kiriac. 2. „Imnul unirii“, cor bărbătesc de T. Popovici. 3. „Improvisațiune“, de Mureșanu, executată pe pian de dsoara Olivia Bardosy, 4. a. „Fetele casnice“, b. „Țiganca“, coruri de dame de T. Popovici. 5. Romanța din opera „O noapte în Granada“, de Kreutzer, cîntată de dsoara Anița Onițiu. 6. „Morî mîndro“, cor bărbătesc de A. Bena. 7. „Ardeleana“, de Tiberiu Brediceanu, executată la pian de dsoara Olivia Bardosy. 8. „Trecuî valea“, cor mixt de I. Mureșanu. — După concert urmează dans.

Dsoara Marioara Ventura, bursieră a regelui Carol la conservatorul din Paris, fiica cunoscutului ziarist Grigorie Ventura, a fost primită duminică, 21 sept. st. v. de M. S. regina la castelul Peleş. Dsa a recitat mai multe bucăți de versuri din autorii clasicii francezi și români. Regina a ramas încântată de marele talent al dreii Ventura, a felicitat-o călduros și a sărutat-o prevestindu-î o carieră strălucită.

Reprezentațiunea teatrală din Sibiiu, despre care am scris în numărul trecut, s'a anunțat pe a seară, joi în 2/15 l. c.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Congresul național-bisericesc din Sibiiu s'a deschis la 1/14 l. c. în sala comitatului. În discursul de deschidere în. Pr. SSSa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu a accentuat timpurile grele, când din unele părți se semnaleză mulțime de curente periculoase, de nazarenism, socialism, de indiferentism religios și alte asemenea. În contra acestora nu sînt de ajuns numai actualele doue episco-

pii sufragane, ci trebuie, conform testamentului marelui Șaguna, să se mai înființeze și alte episcopii noue, pentru cari acela lăsase un fond care acum atinge suma de 600.000 coroane. Sora biserică sêrbă, de și sêrbii sînt mai puțini, are 6—7 episcopii; mitropolia gr. or. română abia are 2—3 arhieriei.

Sinodul României nu schimbă cîlindarul. Patriarcul ecumenic de la Constantinopol a adresat sinoadelor bisericelor autocefale unele întrebări, cerîndu-le părerea. Între altele și în chestiunea schimbării cîlindarului. Sinodul bisericii autocefale ortodoxe române din Bucureșci, în sesiunea sa din urmă, ocupîndu-se de chestiunea aceasta, a hotărît să susțină cîlindarul de pîn' acum, fiind că este cu neputință, fără a atinge dispozițiile canonice, a schimbă cîlindarul vechiu.

La masa studenților români din Brașov aū recurs anul acesta 50 de elevi și anume 47 gr. or., dintre cari s'aū primit 28 și 3 gr. cat. cari aū fost primiți toți. Astfel numărul celor primiți este 31. Venitul fondului neajungînd, se face apel la marimumia publicului.

Școalele din Blaj. Acum cu începutul an. școl. la facultatea teologică, putem da, scrie „Unirea“ suma elevilor, cari frecventează institutele noastre de învățămînt. La teologie sînt înscriși 60 ascultători, la gimnasiu 554, la preparandie 114, la școala de aplicație 35 și la școala de fete 80. Numărul tuturor e de 843. Afară de acestea, la școala poporală de stat din loc, dintre 281 elevi 140 sînt români. La cursul teologic bienal sînt 13.

G E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Augustin Deac* candidat de advocat din Bistrița și dsoara *Veturia Mihalca* din Hurez s'aū fidanțat. — Dl *Zenobie Oana*, învățător în Fornădie și dsoara *Aurelia Cîmpian*, fiica parcului Petru Cîmpian de acolo, se vor cunună la 18 octombrie în biserică gr. or. din Fornădie. — Dl *Victor Criste*, absolvent de teologie, și dsoara *Rhea Silvia Ghețe* s'aū cununat la 12 l. c. în Șerediiu. — Dl *Silviu Barbescu* și dsoara *Lucreția E. Bota* s'aū logodit în Cigmeu. — Dl *Ioan Ionică*, inginer silvic la fabrica de celuloasă din Zerneșci și dsoara *Paulina Moșoiu* se vor cunună la 18 octombrie în biserică gr. or. din Tohanul-noū. — Dl *Olimpiu Boiū*, fiul asesorului consistorial Zaharie Boiū din Sibiiu, șeful domeniului Coroanei de la Malini în Moldova, în duminica trecută s'a cununat cu dsoara *Aneta Udrisky* din Piatra-Neamțu.

Știri personale. Dl *Ioan cav. de Pușcariu*, jude de Curie în pensie și membru al Academiei Române, în duminica trecută ș-a serbat a 80-a aniversare. — Dl dr. *Iosif Gall*, membru al casei magnaților, scrîntindu-și piciorul, zace bolnav în otelul „Hungaria“ din Timișoara.

Botez la Sinaia. Ziarele anunță că botezul nou născutului fiu al principelui moștenitor Ferdinand se va sêrbă în castelul Peleş din Sinaia astăzi la 3/16 octombrie. Noul principe se va numi Nicolae. Nași vor fi: țarul Rusiei care va fi reprezentat prin dl de Giers, ministru plenipotențiar al Rusiei la Bucureșci, — și regele Englițerei, pe care il va reprezenta Sir Gordon Kennedy, ministru-plenipotențiar în Bucureșci al Marei-Britanii.

Esamen de ofițeri în rezervă. La esamenele de ofițeri a voluntarilor de artilerie din Timișoara, au reușit între alții cu succes eminent următorii: A. Babescu, C. Bejan, dr. Caius Brediceanu, S. Corcea și M. Spatariu. Dintre voluntarii de infanterie din Timișoara: Ștefan Popovici și Dușan Spărișu de la reg. 29 și George Drăgu de la reg. 110.

Practicanți silvici. Ministrul de agricultură a numit practicanți silvici pe următorii absolvenți ai academiei de silvicultură: Victor Precup la oficiul silvic din Sighișoara, Ioan Comanicu la oficiul silvic din Deș.

Călințarul săptămânei.

Dumin. a 19-a după Rusalii, ev. 2 dela Luca, gl. 2, v. 8.

Ziua sept.	Călințarul vechiu	Călinț. not
Duminică 5	M. Haritina	18 Luca
Luni 6	† Ap. Toma	19 Ferdinand
Mărti 7	M. Sergie	20 Wendelin
Mercuri 8	C. Peraglia	21 Ursula
Joi 9	† Ap. Iacob	22 Cordula
Vineri 10	M. Eulampie	23 Ioan
Sămbătă 11	Ap. Filip	24 Rafail

Avis abonaților nostri. Cu numărul acesta începe treiluniul octombrie-decembrie. Rugăm pe toți aceia ale căror abonamente au expirat, să le înnoiască de timpuriu, căci abonamentele se plătesc înainte. Cei ce nu mai vor să fie abonați, sunt rugați a ne înapoia numărul acesta, ca să le sistăm expedarea.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

BIHOREANA

instituit de credit și economii
societate pe acții
în ORADEA-MARE.

Capital social 600.000 coroane.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de 4½%. Darea după interesele de depuneri o plătește institutul.

2. Acoardă împrumuturi ipotecare.

3. Acoardă împrumuturi simple țărănești pe obligațiuni cu caventați (credite personale țărănești.)

4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretensiuni sigure către case publice cu scadențe fixe.

5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).

6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară, sau de alta natură.

7. Îngrășează afaceri economice și tot felul de afaceri de bancă.

10-12

Diracțiunea.

! DEOSEBIT NOROC LA TÖRÖK! Neîntrecut

este norocul, care a favorizat Principala noastră colecțură. În timp scurt am plătit onorațiilor noștri cumpărători ca câștiguri mai bine de 12 milioane coroane; numai în cele 5 luni din urmă

cele mai mari trei câștiguri și anume:

premiile mari de **605.000** coroane 57080
cu nr. **100.000** „ 74366
90.000 „ 109780

și afară de aceste multe alte câștiguri mari.

Deci recomandăm a participa la loteria de clase, care are cele mai mari șanse de câștiguri în toată lumea. În a 13 a loterie de clase din

110.000 losuri se sortesc **55.000**

cu câștiguri de bani, în total în enorma sumă de

14 milioane 459.000 coroane

Câștiul principal în cazul cel mai norocos:

1.000.000 coroane.

Special un premiu cu 600.000, un câștig à 400.000, 1 à 200.000, 2 à 100.000, 1 à 90.000, 2 à 80.000, 1 à 70.000, 2 à 60.000, 1 à 50.000, 1 à 40.000, 5 à 30.000, 3 à 25.000, 8 à 20.000, 8 à 15.000, 36 à 10.000 și încă multe altele; la oaltă 55.000 câștiguri și premii în valoare de **14.459.000** coroane.

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime (1/8) fl. — **75** sau coroane **1.50**
„ „ pătrime (1/4) „ **1.50** „ „ **3.—**
„ „ jumătate (1/2) „ **3.—** „ „ **6.—**
„ „ un întreg (1) „ **6.—** „ „ **12.—**

și se trimite pe lângă rambursă sau achitarea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru losuri originale rugăm a trimite până în

26 octombrie an. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de case.

Budapesta. Secțiunile loteriei de clase ale colecțurii noastre principale sunt: Centrala: **Theresienring 46/a.** 1. Sucursală: **Waiznerring 4.** 2. Sucursală: **Museumring 11.** 3. Sucursală: **Elisabethring 54.**

Dlul **Török & Co.,** Budapesta. (2-6)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
Suma în coroane _____ (a se încasă prin rambursă) Rog a șterge ce nu convine.
(urmează cu mandat postal)

Adresa
precisa